

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Cirkulärnr: 08:78
Diariernr: 08/4479
Handläggare: Anna Björklund
Avdelning: Avdelningen för juridik
Datum: 2008-11-20
Mottagare: Kommundirektörer
Personal
Grundskola
Gymnasieskola
Rubrik: Behörig lärare ej berättigad till skadestånd av kommunen
då obehörig lärare anstälts

CIRKULÄR 08:78

Avdelningen för juridik
Anna Björklund

Kommundirektörer
Personal
Grundskola
Gymnasieskola

Behörig lärare ej berättigad till skadestånd av kommunen då obehörig lärare anställts

Bakgrund

I april 1999 utannonserade Strömsunds kommun en tjänst som textillärare. Sökande till tjänsten var en behörig textillärare och en person som inte var behörig lärare. Kommunen bedömde att den behöriga läraren inte var kompetent för anställningen, medan den icke behöriga läraren, som vid tillfället var anställd som skolvärdinna i kommunen, bedömdes vara tillräckligt kompetent. Anställningen utannonserades därefter ytterligare en gång, varvid den behöriga läraren var ensam sökande.

I augusti 1999 erbjöd kommunen till följd av arbetsbrist ovan nämnda icke behöriga lärare tre olika vikariat/visstidsanställningar istället för hennes dåvarande tjänst som skolvärdinna. Ett av erbjudandena avsåg den ifrågavarande anställningen som textillärare. Sedan detta erbjudande accepterats anställdes hon den 26 augusti 1999.

Anställning av lärare

Enligt 2 kap. 3 § skollagen (1985:1100) är kommuner och landsting skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Det framgår vidare att undantag får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna.

Laglighetsprövning

Den behöriga läraren överklagade kommunens tjänstetillsättningsbeslut till länsrätten. Kommunen bestred bifall till överklagandet och anförde att det förelegat särskilda skäl med hänsyn till eleverna att anställa en obehörig lärare. Kommunen anförde också att den behöriga läraren bedömdes sakna kvalifikationer för lärararbete inom kommunen. Länsrätten biföll lärarens överklagande och upphävde tillsättningsbeslutet. Sedan kommunen överklagat länsrättens dom konstaterade

kammarrätten att kommunen inte hade visat att det förelegat något särskilt skäl med hänsyn till eleverna att frångå huvudregeln i skollagen och avslog kommunens överklagande.

Skadeståndprocessen

Den behöriga läraren väckte därefter talan mot kommunen och yrkade att tingsrätten skulle fastställa att kommunen gjort sig skyldig till fel eller försummelse vid myndighetsutövning och därför är ersättningsskyldig enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen för den förmögenhetsskada hon drabbats av till följd av det felaktiga tillsättningsbeslutet.

Kommunen bestred skadeståndsskyldighet.

Tingsrätten ogillade lärarens skadeståndsyrkande, medan hovrätten fastställde att kommunen är ersättningsskyldig för den skada som läraren drabbats av till följd av att hon inte erhållit anställning.

I Högsta domstolen anförde kommunen i huvudsak följande. Kommunen har inte haft någon avsikt eller någon skyldighet, vare sig offentlighetsrättslig eller civilrättslig, att ingå ett anställningsavtal med den behöriga läraren. Kommunens beslut att inte anställa henne har inte grundats på några ovidkommande hänsyn. Även om kommunens beslut att anställa den obehöriga läraren varit felaktigt så har detta beslut inte orsakat att hon inte erhållit anställningen. Det saknas därför orsaksamband mellan kommunens i och för sig felaktiga tillämpning av skollagen och hennes skada.

Kommunen vitsordade att läraren i och för sig lidit en förmögenhetsskada genom att hon inte erhållit anställningen och att det varit fråga om myndighetsutövning.

Högsta domstolen ändrade hovrättens dom och fastslog att kommunen inte är skadeståndsskyldig. I domskälen anförde Högsta domstolen sammanfattningsvis följande.

Det är en grundläggande arbetsrättslig princip att arbetsgivaren fritt bestämmer om han alls ska anställa någon och vem det i så fall ska bli. Denna princip är tillämplig även i fråga om kommuner. Även en kommunal myndighet är dock underkastad det krav på normmässighet och objektivitet som följer av 1 kap. 9 § regeringsformen. För att en kommun ska kunna bli skyldig att utge ersättning för förmögenhetsskada enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen till en arbetssökande som felaktigt förbigåtts i ett tjänstetillsättningsärende krävs att beslutet tillkommit på grund av ett grovt fel i proceduren eller beror på att ovidkommande hänsyn har tagits. För att skadeståndsskyldighet ska föreligga måste det också ha framstått som alldeles klart att den arbetssökande skulle ha anställts om felet inte hade förekommit. Bestämmelsen i 2 kap. 3 § skollagen måste antas ha till syfte att tillgodose elevernas intresse av god undervisning, och den tillförsäkrar inte en behö-

rig lärare någon rätt till anställning ens när han eller hon är ensam sökande. Kommunens beslut att inte anställa den behöriga läraren har ostridigt grundats på uppfattningen att hon inte var tillräckligt kompetent för anställningen. Även om denna bedömning skulle ha gjorts på ett bristfälligt underlag, kan beslutet inte anses ha tillkommit på grund av ett grovt fel i proceduren eller vara grundat på ovidkommande omständigheter. Under sådana förhållanden kan kommunen inte anses ha gjort sig skyldig till skadestandsgrundande fel eller försummelse.

Kommentarer med anledning av Högsta domstolens dom

En slutsats som kan dras av Högsta domstolens dom är att en kommun kan välja att anställa en obehörig lärare istället för en behörig utan att riskera att bli skadeståndsskyldig, så länge anställningsbeslutet inte tillkommit på grund av ett grovt fel i proceduren eller är grundat på ovidkommande omständigheter. Bevisbördan för att så inte är fallet torde åvila kommunen. Kommunen riskerar inte heller att bli skadeståndsskyldig gentemot en ensam sökande till en anställning om kommunen har sakliga skäl för att inte anställa den här personen.

Såsom Högsta domstolen påpekat i sin dom krävs för att skadeståndsskyldighet ska föreligga också att det föreligger ett adekvat orsakssamband mellan det felaktiga anställningsbeslutet och den skada som görs gällande. Kravet på adekvat orsakssamband är en allmän skadeståndsrättslig princip som i viss mån inskränker skadeståndsansvaret. Detta innebär att skadeståndsskyldighet inte föreligger om kommunen, oavsett det felaktiga anställningsbeslutet, ändå inte haft för avsikt att anställa den lärare som nu anser sig vara skadestandsberättigad.

Högsta domstolen har också uttalat att bestämmelsen i 2 kap. 3 § skollagen måste antas ha till syfte att tillgodose elevernas intresse av god undervisning. Detta uttalande skulle möjligen kunna tolkas som att en lärare vid tillämpning av nämnda bestämmelse i skollagen, inte tillhör vad som inom skadeståndsrätten benämns den ersättningsberättigade kretsen. Då kommunen inte åberopat denna omständighet som grund för sitt bestridande, har Högsta domstolen dock inte haft möjlighet att uttryckligen ta ställning i frågan. Om tolkningen är riktig skulle det emellertid innebära att även om bestämmelsen i skollagen tillämpats på ett felaktigt sätt, så kan skadeståndsskyldighet inte under några förhållanden komma i fråga gentemot en lärare.

Vi vill i detta sammanhang också beröra frågan om kommunal tjänstetillsättning utgör myndighetsutövning. I det aktuella målet vitsordade kommunen att fråga var om myndighetsutövning från kommunens sida, varför denna fråga inte prövades av domstolen. Vi vill därvid påpeka att vår uppfattning är att kommunala tjänstetillsättningar *inte* utgör myndighetsutövning, eftersom dessa inte grundas på någon offentligrättslig reglering.

Den praktiska hanteringen i kommunerna

I den praktiska hanteringen i kommunerna handlar det i första hand om vem av flera sökande som arbetsgivaren ska välja när det finns ett ledigt arbete. Här kommer skollagens bestämmelse i 2 kap. 3 § in, men även diskrimineringslagstiftningen har betydelse för hur rekryteringen ska hanteras.

Det är viktigt att på ett tydligt sätt redovisa arbetsgivarens bedömning av sökandenas meriter, utifrån de krav som ställs i arbetet och elevernas intresse av god undervisning. Vår bedömning är att det krävs god dokumentation från arbetsgivarens sida av de skäl som legat till grund för arbetsgivarens beslut att välja den ena eller andra sökanden, i synnerhet om en formellt behörig lärare har valts bort till förmån för en obehörig sökande.

I förevarande fall anställdes en obehörig lärare i en visstidsanställning. Den anställningsform som i första hand varit aktuell är en anställning som tidsbegränsats med stöd av 2 kap. 5 § skollagen.

Frågor med anledning av detta cirkulär kan ställas till förbundsjurist Anna Björklund, tfn 08-452 79 71 eller, när det gäller anställningsfrågor m.m. för lärare, förhandlare Henrik Stävberg, tfn 08-452 77 79.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för juridik

Lena Dalman

Anna Björklund